

ריבנה של תורה

כתובת המערכת: מודיעין עילית, חסילת יוסף 3/10. טל' 08-9744220 © דוא"ל לתגובות ורשימת תפוצה: rg5740@gmail.com

יו"ל ע"י
כולל
"שערים המצויינים"
שע"י מוסדות "דרכי תורה"
רחובות
פרשת שופטים
גליון 284
אלול תשע"ב

המלוכה בישראל

"והיה כשבתו על כסא ממלכתו", ופירש רש"י, "אם עשה כן כדאי הוא שתתקיים מלכותו". ונמצא שקיום מלכותו של מלך בישראל תלוי ועומד אך ורק בקיום דבר ה' ומצוותיו, שלא כשאר מלכים שמלכותם תלויה בחזקת הגשמי ובגבורתם. ולכן נאמר "והיה כשבתו על כסא ממלכתו", שהכסא מבטא את קיום המלכות שיוזכה לה אם ילך בדרכי התורה, וישמור על הציווים המיוחדים למלך בישראל.

"כסא" – ר"ת כסף סוס אשה

והכלי יקר (פס' יח) כתב, שתנאי זה, שלא יתקיים כסא המלוכה ביד המלך, אלא אם יקיים את דבר ה', רמוז בתיבת "כסא" שהיא ראשי תיבות, בַּסָּף סוֹס אֶשָּׁה. ואם יזהר בשלשון, בבחינת "כסא של שלש רגלים", יזכה לישוב על כסא ה', וכמו שנאמר אצל שלמה המלך (דב"י א', כט כ) "וישב שלמה על כסא ה'".

וכתב **רבינו בחיי** (פס' טז), שמלך ישראל צריך למעט ממידות שאר המלכים, כי יש מלכים המשתדלים בריבוי סוסים ומרכבות, ועושים מאלו הדברים עיקר, אך מלך ישראל לא ירבה לו סוסים ולא נשים ולא כסף וזהב, ואדרבה, **שריבוי הדברים הללו יגרום לו חסרון**. וכן, יש מלכים אשר יתגאו ברוב עושרם וגודל ממשלתם, וירום לבבם על כל העולם, ומלך ישראל מצווה לבלתי רום לבבו מאחיו. ויבטיחנו הכתוב כי בקיימו דברים אלו, יאריך ימים על ממלכתו.

יראת ה' – אוצרו ומבצרו של המלך בישראל

וטעם הדבר שהזהר המלך במצוות הללו בייחוד נתבאר בדברי **רבינו בחיי** (פס' יז). שהנה לגבי איסור ריבוי נשים נאמר "ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו". וזאת משום שיש בכח האשה לפתות את האיש לסור מיראת ה' יתברך. וכן נאסר בריבוי כסף וזהב, כדי שלא ירום לבבו, כמו שנאמר "לבלתי רום לבבו מאחיו". כי בעשותו אוצר לכסף ולזהב, יבטח באוצרו, ויסיר בטחונו מהשי"ת, וראוי למלך שישים מבטחו בה', ושתהיה יראת ה' אוצרו ומבצרו, כמ"ש (איוב כב כד) "וְהָיָה שְׂדֵי בְּצִרְיָךְ, וְכֶסֶף תוֹעֲפוֹת לְךָ". [עיי"ש במלבי"ם – ה' יהיה המבצר שלך, בו תמצא מעוז ומחסה מכל צד ואויב, והוא יהיה לך כסף תועפות, לא כסף הקבור באדמה רק כסף העף למעלה, שהוא כסף הכוסף כסף עליון רוחני]].

שקר הסוס לתשועה

ובטעם מה שנאסר בריבוי סוסים, כתב **הרמב"ן** (פס' טז), "לא יבטח על רכבו כי רב, ועל פרשיו כי עצמו מאוד, אבל יהיה מבטחו בשם אלהיו".

בסממני כבוד מיוחדים, וגיונוני אצילות רבים, מתאפיינת המלוכה, ומכללם נתייחד כסא המלכות, עד אשר נקראה כלל הנהגת המלוכה על שמו. וכפי שאמר פרעה מלך מצרים ליוסף (בראשית מא מ), "אתה תהיה על ביתי ועל פיד ישק כל עמי, רק הכסא אגדל ממך". ופירש רש"י, "כסא – לשון של המלוכה", וביאר המהר"ל (גרי"א, אות לט), ש"כסא" הוא תואר וכינוי למלכות.

ולא עוד אלא שבלשון הקודש, עיקר שם "כסא" נתייחד לכסא המלוכה, וכפי שביאר ר' צדוק הכהן בספר מחשבות חרוץ (אות ה), לאור דברי המהר"ם אלשקר (תשובה עד), שרוב המילים בלשון הקודש, מרמזות בצורת אותיותיהן על הדבר שהם מורים עליו [נשורש הענין נעוץ בדברי הגמ' בסנהדרין (כב)]. וכן תיבת "כסא", ששורשה מורכב מהאותיות כ' וס', שצורתם מעוגלת, מרמזת לכסא המלכות, אשר צורתה עגולה.

כסא של שלש רגלים

ולכשנתבונן נמצא, ש"כסא", מרמז על דבר שיש לו קיום ותוקף, ואינו רעוע ונוטה ליפול. שהרי כך היא דרכו של דבר, שהכסא תומך ומחזיק באדם היושב עליו, לבל יפול, ועל ידי הכסא יש קיום לישיבתו של האדם. וכן מצינו בדברי חז"ל (ברכות לב), "אמר משה לפני הקב"ה, רבונו של עולם ומה כסא של שלש רגלים אינו יכול לעמוד לפניך בשעת כעסך, כסא של רגל אחד על אחת כמה וכמה". ומוכח שקיומם של ישראל בזכות שלושת האבות, נמשל לכסא בעל ג' רגלים, באשר מרמז הכסא את קיום הדבר ותוקפו.

[ואפשר להטעים בזה, את ההקבלה שבין "כסא דוד", לבין "סוכת דוד הנופלת" (שהיא כינוי למלכות דוד, וכפי שכתב רש"י בסנהדרין צז). שהרי "כסא" ו"נפילה" שני הפכים הם, זה מורה על קיום ותוקף מלכות בית דוד, וזה מורה על שלילת מלכותם. אמנם כבר נאמר (נפוס ט יא) "ביום ההוא אקים את סכת דוד הנפלת, וגדרתי את פרציה, והריסותיו אקים, ובניתיה כימי עולם", שלעתיד תהא למלכות בית דוד קיום תמיד].

אם עשה כן כדאי הוא שתתקיים מלכותו

והנה כסא המלכות בפרט, והמלכות בכלל, ישנם אף במלכי אומות העולם. ברם, לא ראי זה כראי זה, ואינם דומים התנאים שבהם תתקיים מלכותו של מלך נכרי, לתנאים שבהם תיכונן ותתקיים מלכותו של מלך בישראל.

דבר זה מפורש בפרשתנו בענינו של המלך בישראל, שנצטווה בג' איסורים, שלא להרבות סוסים ונשים וכסף וזהב. ונאמר בו (פס' יח)

גדולי ישראל עוסקים בכתיבת ספר המלך

והנה נצטווה המלך לכתוב את ספר התורה "מלפני הכהנים הלויים".
ופירש **החזקוני**, "מלפני הכהנים יקחנה ויעתיק ממנה". **והרמב"ם** (פ"ג ממלכים ח"א) כתב, "בעת שישב המלך על כסא מלכותו, כותב לו ספר תורה לעצמו יתר על הספר שהניחו לו אבותיו, ומגיהו מספר העזרה על פי **בית דין של שבעים ואחד**". ופירש הנצי"ב, שמעלה גדולה יש בדבר שיהיו הכותבים והעוסקים בכתיבת ספרו של המלך גדולי ישראל, שעל ידי כך תהיה בו קדושה יתירה, וכשיקרא בו המלך, יכנסו דברי ה' ללבו, ויעשו רושם בנפשו.

והוסיף הנצי"ב דבר נפלא בזה, שהנה נאמר "וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלויים", וספר היינו קלף, וציותה התורה בזה **שיהא עיבוד הספר בקדושה יתירה, כדי שיפעלו הדברים בלב המלך**. כמו שמצינו בר' חייא (בבא מציעא פה:), שהיה משתדל הרבה בקדושת הקלף של החומשים שמהם למדו התינוקות, כדי שיפעלו הדברים ביותר בלב התינוקות.

כל איש ואיש הוא עולם קטן בפני עצמו

וב'שם משמאל' (שופטים תרי"ע-תרי"ה) כתב, שהנה כל איש ואיש הוא עולם קטן בפני עצמו, וכשם שהמלך המולך על הכלל הזהיר במצוות הללו, כך כל אדם מצווה להיות מלך ומושל על כל חושיו. וזאת ע"י **שלא יפגום בבחינת "כסף סוס ואשה" שהם כנגד גוף נפש ושכל**. כסף הוא כנגד השכל הלהוט אחר הכסף והממון, סוס כנגד הנפש המתגאה, ואשה כנגד תאוות הגוף. והעצה להנצל מהאיסורים הללו, היא כמו שנאמר במלך "וכתב לו את משנה התורה הזאת, והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו", שיעסוק תדיר בתורה המשמרת את האדם מכל חטא.

לשימיעת שיעורי הרב ראובן גולן ב'קול הלשון' חייגו 03-6171001. לשידור החי יש להקיש כוכבית. לשיעורים מוקלטים יש להקיש ברצף 1-1-2-48-1.
לשיעור ב'אור החיים' הקד' על הפרשה הקישו 1-1-2-48-2.

ונמצא ששורש שלושת מצוות המלך, אחד הוא, למען ישים מבטחו בה', וירא הימנו, ולא ילך בדרכי שאר המלכים.
ובדרך זו ביאר **הכלי יקר** את הציווי (פסי' טו), "ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס, וה' אמר לכם לא תוסיפו לשוב בדרך הזה עוד". ולכאורה מדוע נאסרה ההליכה למצרים לשם מסחר סוסים יותר משאר סחורות שלא נאסרו [וכפי שהקשה הרמב"ן, ע"פ הירושלמי (סנהדרין פ"י ה"ט) "לשיבה אי אתה חוזר, אבל אתה חוזר לסחורה לפרקמטיא"]. אלא, שריבוי הסוסים גורם להסרת הבטחון בה', ומביא את האדם לבטוח בסוס ורכב, וכמו שנאמר (ישעיה לא א) "הוי היורדים מצרים לעזרה, ועל סוסים ישענו". ולכן נצטווה המלך שלא ישיב את העם מצרימה כדי להרבות סוס, **שהדבר נראה כאילו כל בטחונו בסוס ורכב**, אבל לשאר סחורות מותר ללכת מצרימה, שהרי בהם לא שייך טעם זה.
והוסיף עוד, שכנגד איסור ריבוי הסוסים נאמר (פסי' כ) "למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל", לומר **שאם יבטח בסוס ורכב, ימות במלחמה, כי שקר הסוס לתשועה וברוב חילו לא ימלט נפשו**, אבל אם יבטח בתשועת ה' יאריך ימים.

המלך מצווה בייחוד על יראת ה'

ומלבד שלושת המצוות הללו, נצטווה המלך במצוה נוספת, וכדברי הכתוב "וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלויים, והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען, ילמד ליראה את ה' אלהיו". ופירש **הספורנו**, שתכלית מצוה זו היא "למען ילמד ליראה, בחלק העיוני ממנה, המורה במופת את גודל והשגחת האל יתעלה, אשר בידיעת זה תתחייב המורא". וכתב הנצי"ב **בהעמק דבר** (פסי' יט, וכן לעיל י"ב), שאף על פי שכל ישראל מצווים ביראת ה', מכל מקום ישנו חיוב מיוחד על המלך להשקיע דעתו יותר בזה, ולעסוק בענינים המביאים לידי יראת ה'. וזאת משום **שמי שהוא ראש ועוסק בצרכי רבים, עלול לבוא לידי קלקול המידות**, והשחתת המעשים. ויראת ה' תגן עליו מלבא לידי כל אלו.

יהודי יקר! הן מוזמן למען ממתנות התורה ולהשתתף בשיעורים בגמרא והלכה, מוסר ופרשת השבוע,

הנמסרים בימים א' עד ה' בבית מדרשנו בביהכ"ס אלפסי (רח' התורה 1 רחובות) מאת ראש הכולל הרב"ג ראובן גולן שליט"א בין השעות 10:30-11:30. תפילות מנחה בכל יום בשעה 13:10. מדי יום חמישי בשעה 12:30 מתקיימת שיחה שבועית בעניני פרשת השבוע מוסר והשקפה מאת ראש הכולל [ניתן לשומעה ב'קול הלשון'].

כמו כן ניתן להצטרף ללימוד בבית המדרש. שעות הלימוד החל מהשעה 9:15 ועד ל-17:30. הנשאל הנלמד הוא הלכות שבת (ס"ג) מסוגיות הגמרא, מור וב"י, עד להלכה למעשה.

העלון מוקדש לע"נ

משה בן אסתר ז"ל קהתי
יעקב בן חנני ז"ל רזיאל
שמעון בן מרים ז"ל בן זקן
ליאון יהודה בן מרים ז"ל בננו
רחל בת יוסף ע"ה כהן
סעדיה בן יפת ז"ל מלמד תמר
אורה בת ברכה ע"ה כפיר
מזל בת מלכה ע"ה גמליאל
קואידנוב פאנר בת מזל ע"ה
יעקובוב
תנצב"ה

העלון מוקדש לע"נ

פמלה בת יהודית ע"ה יעקב
רחמים בן פריחה ז"ל ואזאנה
סוליקה בת רחל ע"ה חייבי
יצחק בן הלן ז"ל הוד
לילי בת זאיה ע"ה הוד
טניה בת פנחס ע"ה הויכר
סעדיה בן חיים ז"ל גרסי
רחל בת אסתר ע"ה חלפון
שרה בת בת שבע סגולה ע"ה הוד
אליהו בן יעקב ז"ל אמנו
תנצב"ה

העלון מוקדש לע"נ

הרב ישי בן סעדיה זצ"ל שרעבי
יהודה בן רבקה ז"ל שמעוני
רחמים בן יעקב ז"ל אמנו
ששון חיים בן חנה ז"ל חזה
תקוה חיה בת רחל ע"ה בן זקן
אילנה בת גילה ע"ה ישראל
רחל בת עיישה ע"ה מדהלה עליזה
רחל בת מרים ע"ה רוקח
מאיר בן אספרונס ז"ל סלה
סביחה אילנה בת רחל רשל ע"ה
שרעבי תנצב"ה

העלון מוקדש לע"נ

ר' בנימין בן משה ז"ל קומה
סרה שרה בת רחמה ע"ה קומה
רחל בת סאלחה ע"ה מעברי
נאוה מזל בת תאג'ה ע"ה סלמי
שרה זרה בת דוד ע"ה גרסי
שרינה בת לואיזה ע"ה מזוז
יצחק בן לונה ז"ל טובול
יצחק בן תמו ז"ל אביסדיד
נעמה בת שמעה ע"ה רידי
ורדה בת יוסף ע"ה גהלי
תנצב"ה

קורא נכבד! עלון זה יו"ל בחלק מפעילויות מוסדות "דרכי תורה" רחובות. בנוסף לכך קיימים: כוללים לאברכים מצויינים. בימ"ד להוראה ולרבנות. כולל ערב. כולל בין הזמנים. כולל יום שישי. כולל פנסיונרים. קרן "פוחת את ידך" - סיוע למשפחות נזרקות. וכן הנצחה לע"ג הנפטרים. אם ברצונך להיות שותף למפעל אדיר של תורה וחסד במשך כל ימות השנה, צור קשר עם הנהלת המוסדות, והבא ברכה אל ביתך!